

COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

*(An Investigation of Geography Student Teachers' Profiles and
Attitudes Toward Teaching Profession)*

Yrd. Doç. Dr. Adem SEZER

ÇOMÜ Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği ABD
ademsezer@comu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Adnan PINAR

S.Ü. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği ABD

Arş. Gör. Tahsin YILDIRIM

A.Ü. Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD

ÖZET

Bu araştırmada, coğrafya öğretmeni adaylarının bazı profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma 2009-2010 öğretim yılı bahar yarıyılında çeşitli üniversitelerde Eğitim Fakültelerinin Coğrafya Öğretmenliği programı 5. Sınıfına ve Eğitim Bilimleri/ Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Coğrafya Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına kayıtlı 293 coğrafya öğretmeni adayı ile yapılmıştır. Araştırma tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen "Coğrafya Öğretmeni Adayı Profil Değerlendirme Formu" ve Çetin (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" ile elde edilmiştir. Veriler, SPSS 13.0 istatistik programı ile t-testi, ANOVA (F) ve LSD teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, iki farklı programa kayıtlı coğrafya öğretmeni adayları profil özellikleri açısından bir birine benzerdir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları yüksek olup programlar arasında farklılaşmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya öğretmeni adayı, tutum, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum,

ABSTRACT

In this study, it was tried to be determined the profiles and attitudes toward teaching profession of geography student teachers. The study conducted with 293 geography student teacher who are various universities of the Faculty of Education at Geography Teacher Education program last year and Educational Sciences / Social Sciences Institute of Secondary Education Social Sciences Education Geography Teacher Education Non-Thesis Master Program 2009-2010 academic year in the spring semester. This study was carried out by using survey method. Data were gathered by the help of profile questionnaires which developing by researcher and an attitude scale toward teaching profession which developing by Çetin (2006). Data were analyzed by using the statistical package SPSS 13. According to the study results, two different geography teacher candidates enrolled in the program in terms of profile properties are similar to each other. Attitude scores for the teaching profession is high.

Key words: *Geography Student Teachers, Attitude, Attitudes toward Teaching*

GİRİŞ

Günümüzde birey olarak ya da toplum olarak var olmanın temel şartlarından biride Dünyada her alanda yaşanan hızlı değişime ayak uydurarak gelişebilmektir. Bu gelişimin yolu da birey ve toplumun günümüz şartlarına uygun olarak eğitilmesinden geçmektedir. Bireyin doğumundan itibaren öğrenme süreci başlar. Bu süreçte pek çok bilgi, beceri, tutum ve değerler öğrenilir. Bu öğrenmelerin bazıları bireyin kendi yaşantıları ile gerçekleşirken bazı öğrenmelerin gerçekleşmesinde başka bir kişi ya da kişilerin yardımı olur. Buradaki başka kişi anne-baba, arkadaş, medya, çevre, öğretmen olabilir. Eğer öğrenme bireyde istenilen davranışları meydana getirebilmek amacıyla önceden tespit edilmiş amaçlar doğrultusunda yapılıyor ise bu öğretme olarak adlandırılır. Öğretme işinin planlı programlı olarak yapıldığı kurumlar ise okullardır (Eskicumalı, 2002;8).

Okullarda yapılan planlı, kontrollü örgütlenmiş öğretme faaliyetlerine öğretim adı verilir (Erden,1998; 20). Öğretim etkinliklerinin formal eğitim kurumlarında yürüten uzman kişilere de öğretmen adı verilir (Eskicumalı 2002;8). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel kanununun 43 maddesinde öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve

*COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlanmaktadır. Doğanay (1997;5)'ın insanı yetiştiren ince ve hassas bir sanat olarak adlandırdığı öğretmenlik, Hacıoğlu ve Alkan (1997; 24) tarafından, eğitim sektörü ile ilgili olan, sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve formasyon gerektiren, profesyonel statüde bir uğraşı alanı olarak tanımlamaktadırlar.

Ortaöğretim programlarında yer alan coğrafya dersini yürüten öğretmenlere coğrafya öğretmeni adı verilmektedir. Türkiye'de günümüzde coğrafya öğretmeni yetiştirmek için üç farklı program uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi, beş yıl süreli Eğitim Fakültesi programıdır. İkincisi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin beş yıllık öğrenim sürelerinin ilk 3,5 yılını Fen Edebiyat/ Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümlerinde, son 1,5 yılını Eğitim Fakültelerinde sürdürdükleri programdır. Üçüncüsü ise Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü mezunlarının katıldığı, Lisans mezuniyet ve ALES (Akademik ve Lisans Üstü Eğitimi Giriş Sınavı) puanlarına göre Üniversitelerin Eğitim Bilimleri ya da Sosyal Bilimler Enstitülerinde açılan, bir yıl süreli Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Coğrafya Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programıdır.

Eğitim Fakültesi beş yıllık Coğrafya Öğretmenliği programına devam eden öğrenciler, birinci sınıftan itibaren Alan ve Genel Kültür dersleri ile birlikte öğretmenlik meslek bilgisi derslerini almaktadırlar. 3,5+1,5 yıllık programda ise öğrenciler 3,5 yıl Fen Edebiyat/Edebiyat Fakültelerinin Coğrafya Bölümlerinde Alan ve Genel Kültür derslerini tamamladıktan sonra dokuzuncu yarıyıldan itibaren son 1,5 yılda Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim dallarında Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerini almaktadırlar. Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olan öğrenciler ise Tezsiz Yüksek lisans programına katılabildiklerinde Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerini bir yıl gibi kısa bir sürede almakta ve programdan mezun olmaları durumunda coğrafya öğretmeni olma hakkı kazanmaktadırlar.

Öğretmenlik mesleğini icra edecek olan bireylerin öğretmenlik yapacakları alanda sahip oldukları bilgi birikimi tek başına yeterli değildir (Hoşgürür, Kılıç ve DüNDAR, 2002). Çünkü öğretmen yalnız bilgi ve beceri kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda bireyin belirli konularda

tutum kazanmasına da yardımcı olarak öğrencinin bilgiyi yansız olarak yorumlamasına ve kendini gerçekleştirme sürecinde kullanmasına da rehberlik eder (Dalgan, 1998; 42).

Okulda verilen eğitimde, bireyin davranışlarını istenilen yönde değiştirebilmesini sağlayacak olan temel öge öğretmendir. Öğretmen heyecanı, kişiliği, davranışlarıyla, bilgisiyle öğrencisini etkileyerek, onların olumlu ya da olumsuz davranış kazanmalarını sağlar. Bu süreç içinde öğretmenin sahip olması gereken nitelikler arasında genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi vardır. Ancak bu yeterliklerin yanında öğretmenin duyuşsal tepkileri özellikle mesleğine karşı geliştirdiği tutumları da önemlidir (Semerci-Semerci, 2004). Çünkü bireyin mesleki başarısında etkili olan faktörlerin başında mesleğe yönelik sahip olunan tutum gelmektedir (Gürbüz-Kışoğlu, 2007). “Tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumudur” (Allport, 1935, aktaran; Freedman, Sears, Carlsmith, 1989;276) şeklinde tanımlanmaktadır. Tezbaşaran (1997) ise tutumu, “belirli nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimidir” şeklinde tanımlamaktadır.

Bu tutum, bireyin düşünce, duygu ve davranışlarını birbirleriyle uyumlu kılarak etkiler (Baykara Pehlivan, 2008). Öğretmen adayları için Öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum, mesleğe başladığında sergileyeceği davranış ile duygularının tutarlılık göstermesi ve öğretme ile ilişkili tüm unsurları da olumlu yönde etkileyecektir. Varış (1973), bir eğitim sisteminin kendisinden beklenen başarıyı gösterebilmesini, sistemin önemli ögesi olan öğretmenlerin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel yönden nitelikli olmasına bağlamaktadır. Çünkü öğrenci, çoğunlukla öğretmenin anlattığı konudan çok, onun yaklaşımından ve olayları yorumlama biçiminden etkilenmektedir. Bu nedenle, öğretmenin düşünsel tutumu, duygusal tepkileri, çeşitli alışkanlıkları ve öğrencilere yaklaşımı büyük ölçüde önem arz etmektedir (aktaran, Şenel, 1999).

Araştırmanın amacı

Bir mesleğe yönelik olarak geliştirilen tutum, bireyin o meslekteki başarısının en önemli belirleyicisidir. Bu nedenle sabır ve

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

özveri gerektiren öğretmenlik mesleğini yapacak kişilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ne olduğunun bilinmesi önemlidir. Aynı zamanda öğretmenlik mesleğini tercih eden bireylerin genel profil özelliklerinin bilinmesi onların nasıl bir ortamdan geldikleri ve hangi donanıma sahip oldukları konularında bilgi verebilir. Bu araştırmada coğrafya öğretmeni adaylarının bazı profil özellikleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ortaya konması amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının;

- 1.Profil özellikleri nedir?
- 2.Profil özellikleri kayıtlı buldukları programa göre farklılık göstermekte midir?
- 3.Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları nedir?
- 4.Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyet, kayıtlı buldukları program ve programın uygulanış biçimi değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma genel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. Değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denir. İki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modellerine ise ilişkisel tarama modelleri adı verilir (Karasar, 2008;79-81).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 öğretim yılında üniversitelerin Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği ABD ve Eğitim Bilimleri/ Sosyal Bilimler Enstitülerinin Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Coğrafya Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programına devam eden Coğrafya Öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise, 2009-2010 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz

Mart Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalına ve Sosyal Bilimler/Eğitim Bilimleri Enstitülerindeki Coğrafya Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programına kayıtlı ve uygulamanın yapıldığı gün sınıfta olan toplam 293 öğrenci alınmıştır. Araştırma örnekleminin program ve cinsiyet özelliklerine göre frekans (f) dağılımı tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örnekleme oluşturan Coğrafya Öğretmeni adaylarının devam ettikleri program ve cinsiyet özelliklerine göre frekans (f) dağılımı

Program		Cinsiyet		Toplam	
		Kadın	Erkek		
Tezsiz Y.L.	4+1	f	65	85	150
		%	43,3	56,7	100
Eğitim Fak.	3,5+1,5	f	42	56	98
		%	42,9	57,1	100
	5	f	23	22	45
		%	44,4	55,6	100
Toplam		f	130	163	293
		%	44,4	55,6	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Coğrafya Öğretmeni adaylarının profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket formunun birinci bölümünde öğretmen adaylarının bazı profil özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Coğrafya Öğretmeni Adayı Profil Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Bu formda Coğrafya Öğretmeni adaylarının genel profil özelliklerini belirlemeye yönelik 15 madde yer almaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise Çetin (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Güvenirlilik katsayısı (Cronbach alpha) 0,95 olan ölçek, sevgi, değer ve uyum alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekte 20 olumlu, 15’i olumsuz toplam 35 tutum ifadesi yer almaktadır. Bu maddeler “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde beş kategoride ölçeklendirilmiştir.

*COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 13.0 programı kullanılmıştır. Coğrafya öğretmeni adaylarının profil özelliklerine ilişkin analizlerde frekans dağılımı kullanılmıştır. Frekans dağılımı; bir ya da daha çok değişkene ait değerlerin ya da puanların dağılımına ait özelliklerini betimlemek amacıyla verileri sayı ve yüzde olarak verir (Büyüköztürk, 2007; 21).

Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesine ilişkin ölçekte yer alan olumlu maddeler için katılımcıların vermiş olduğu cevaplar kesinlikle katılıyorum 5, katılıyorum 4, karasızım 3, katılmıyorum 2 ve kesinlikle katılmıyorum 1 olacak şekilde puanlanmıştır. Olumsuz maddeler için tam tersi (kesinlikle katılıyorum 1puan, kesinlikle katılmıyorum 5 puan) olacak şekilde puanlama yapılmıştır. Her bir katılımcının toplam ve alt boyutlara ilişkin tutum puanları belirlenmiştir.

Tutum ölçeğinin uygulanması ile elde edilen verilerin analizinde, Coğrafya Öğretmeni adaylarının cinsiyet ve kayıtlı olunan program değişkenine göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının farklılaşp farklılaşmadığını bulmak için ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi kullanılmıştır. Programın uygulanış biçimine göre farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için ise tek faktörlü (yönlü) varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır. İlişkisiz Örneklem için t-testi, iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için; tek faktörlü varyans analizi ise, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanır (Büyüköztürk, 2007; 40-47)

BULGULAR

Araştırmanın bulguları, Coğrafya Öğretmeni adaylarının bazı profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, olmak üzere iki ayrı başlık altında verilmiştir.

Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Bazı Profil Özelliklerine İlişkin Bulgular

Coğrafya Öğretmeni adaylarının profil özelliklerini tanımlayan her bir duruma ilişkin bulgular kayıtlı buldukları program türüne göre tablolaştırılarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 2’de Coğrafya Öğretmeni adaylarının ailelerinin yaşadığı yerleşim birimlerine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre, coğrafya öğretmeni adaylarının %33,1’i ilçe merkezinde, %23,5’i il merkezinde ve %22,2’si de büyük şehirlerde yaşayan ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Örneklemdaki diğer öğretmen adaylarının ailelerinin yaşadığı yerleşim birimi ise köy %15,7 ve kasaba %5,5 olarak sıralanmaktadır. Program değişkeni açısından bakıldığında ise oranlarda bazı farklılıklar olmakla birlikte her iki programa kayıtlı olan Coğrafya Öğretmeni adaylarının ailelerinin yaşadığı yerleşim birimine göre oransal dağılımı aynı sırayı takip etmektedir.

Tablo 2: Coğrafya Öğretmeni adaylarının ailelerinin yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı

Program		Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi					Toplam
		Köy	Kasaba	İlçe	İl	Büyük şehir	
Tezsiz Y.L.	f	23	11	42	38	36	150
	%	15,3	7,3	28	25,3	24	100
Eğitim Fak.	f	23	5	55	31	29	143
	%	16,1	3,5	38,5	21,7	20,3	100
Toplam	f	46	14	97	69	65	293
	%	15,7	5,5	33,1	23,5	22,2	100

Bu dağılım Türkiye nüfusunun yerleşim birimlerine göre dağılımı ile benzerlik göstermektedir.. 31 Aralık 2009 verilerine göre Türkiye nüfusunun %75,5’i il ve ilçe merkezlerinde, %24,5’i ise Kasaba ve Köylerde ikamet etmektedir (tuik, 2010).

Tablo 3: Coğrafya Öğretmeni adaylarının anne eğitim düzeyine göre dağılımı

Program		Anne Eğitim Düzeyi						Toplam
		Okumaz -yazmaz	Okur-yazar	İlk-okul	Orta-okul	Lise	Üniversite	
Tezsiz Y.L.	f	31	22	77	6	10	4	150
	%	20,7	14,7	51,3	4	6,7	2,7	100
Eğitim Fak.	f	21	12	85	7	14	4	143
	%	14,7	8,4	59,4	4,9	9,8	2,7	100
Toplam	f	52	34	162	13	24	8	293
	%	17,7	11,6	55,3	4,4	8,2	2,7	100

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Coğrafya Öğretmeni adayları anne eğitim düzeyi açısından incelendiğinde en büyük grup %55,3 ile ilkokul mezunudur (162). İkinci sırada %17,7 ile okumaz-yazmaz (52), üçüncü sırada %11,6 ile okur-yazar (34), dördüncü sırada ise %8,2 ile lise mezunu olanlar (24) gelmektedir. Annesi üniversite mezunu olan 8 (2,7) coğrafya öğretmeni adayı bulunmaktadır. Bu bulgu Türkiye'deki kadının eğitim durumu ile ilişkilidir. Yakın zamana kadar ülkemizde kadınların ilkokul sonrası okula devam edemedikleri hatta birçoğunun özellikle kırsal kesimde yaşayanların ilkokula bile gidemedikleri bilinmektedir.

Tablo 4: Coğrafya Öğretmeni adaylarının baba eğitim düzeyine göre dağılımı								
Program		Baba Eğitim Düzeyi						Toplam
		Okumaz-yazmaz	Okur-yazar	İlk-okul	Orta-okul	Lise	Üniversite	
Tezsiz Y.L.	f	6	9	78	25	26	6	150
	%	4,0	6,0	52,0	16,7	17,3	4,0	100
Eğitim Fak.	f	2	8	63	20	33	17	143
	%	1,4	5,6	44,1	14	23,1	11,9	100
Toplam	f	8	17	141	45	59	23	293
	%	2,7	5,8	48,1	15,4	20,1	7,8	100

Coğrafya Öğretmeni adaylarının baba eğitim düzeylerine bakıldığında anne eğitim düzeyinde olduğu gibi yine en büyük grubun %48,1 ile ilkokul mezunlarından (141) oluştuğu görülmektedir. İkinci sırada %20,1 ile lise mezunu (59), üçüncü sırada %15,4 ile ortaokul mezunları (45), dördüncü sırada ise %7,8 ile üniversite mezunları (23) gelmektedir. Coğrafya Öğretmeni adaylarından %5,8'i babasının okur-yazar (17), %2,7'si ise babasının okumaz-yazmaz (8) olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ve bir önceki bulgu (Tablo 3) Coğrafya Öğretmeni adaylarının yüksek eğitim düzeyine sahip ailelerin çocuklarından oluşmadığını göstermektedir. Bu bulgu aynı zamanda Coğrafya öğretmeni adaylarının anne ve babalarının yaş grubunun eğitim düzeyi ile de ilgilidir. Çünkü bu yaş grubunun okul çağında Türkiye'deki okullaşma oranı çok yüksek değildi.

Tablo 5: Coğrafya Öğretmeni adaylarının anne mesleğine göre dağılımı

Program	Anne Mesleği									Toplam
	Ev hanımı	Memur	İşçi	Öğretmen	Çiftçi	Esnaf	Emekli	Diğer		
Tezsiz Y.L.	f	141	2	2	1	0	1	2	1	150
	%	94	1,3	1,3	,7	0	,7	1,3	,7	100
Eğitim Fak.	f	126	3	2	2	3	1	4	2	143
	%	88,1	2,1	1,4	1,4	2,1	,7	2,8	1,4	100
Toplam	f	267	5	4	3	3	2	6	3	293
	%	91,1	1,7	1,4	1	1	,7	2	1	100

Tablo 5'te Coğrafya Öğretmeni adaylarının %91,1'inin annesinin ev hanımı (267) olduğu görülmektedir. Coğrafya öğretmeni adaylarından 6'sı (%2) annesinin emekli olduğunu ifade ederken, 5'i (%1,7) memur, 4'ü işçi (%1,4), 2'si (%0,7) de annelerinin esnaf olduğunu belirtmişlerdir. Annesi öğretmen, çiftçi ve bu meslekler dışında başka bir meslekte çalışan 3'er Coğrafya öğretmeni adayı olduğu görülmektedir. Kayıtlı olunan programa göre anne meslekleri açısından coğrafya öğretmeni adayları arasında önemli bir farklılık görülmemektedir. Aladağ (2003)'in coğrafya öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada da Anne mesleğine ilişkin bulgu (ev hanımı %95,3) benzerdir. Bu bulgu Türkiye'de kadının sahip olduğu ekonomik statü ile ilgili bir durumdur. Çünkü Türkiye'de kadınların çoğu ekonomik hayatta yer almamaktadırlar.

Tablo 6: Coğrafya Öğretmeni adaylarının baba mesleğine göre dağılımı

Program	Baba Mesleği											Toplam
	Memur	İşçi	Öğretmen	Çiftçi	Esnaf	Emekli	İşsiz	Serbest meslek	Hayatta değil	Diğer		
Tezsiz Y.L.	f	11	16	1	24	7	64	2	14	7	4	150
	%	7,3	10,7	,7	16	4,7	42,7	1,3	9,3	4,7	2,7	100
Eğitim Fak.	F	11	16	8	18	10	48	5	16	7	4	143
	%	7,7	11,2	5,6	12,6	7	33,6	3,5	11,2	4,9	2,8	100
Toplam	f	22	32	9	42	17	112	7	30	14	8	293
	%	7,5	10,9	3,1	14,3	5,8	38,2	2,4	10,2	4,8	2,7	100

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Tablo 6'ya göre Coğrafya öğretmeni adaylarının %38,2'sinin babası emekli (112), %14,3'nün babası çiftçi (42), %10,9'nun babası işçi (32), %10,2'sinin babası serbest meslek (30), %7,5'nin babası ise devlet memuru (22) olarak çalışmaktadır. Programlar açısından karşılaştırma yapıldığında her ikisinde de bazı mesleklerde (memur; 11, işçi; 16,) eşit sayıda dağılım olduğu görülmektedir. Aladağ (2003)'ün çalışmasında da Coğrafya Öğretmenlerinin baba mesleklerine göre dağılımı benzerdir.

Araştırmaya katılan Coğrafya Öğretmeni adayları arasında anne ya da babası üst düzey bürokrat, yönetici veya iş adamı olan yoktur. Baba mesleğinde emeklilerin oranının yüksek olması da dikkat çekicidir.

Tablo 7: Coğrafya Öğretmeni adaylarının ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre dağılımı

Program		Ailenin Aylık Geliri (TL)					Toplam
		-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	2001- +	
Tezsiz Y.L.	f	21	67	41	15	6	150
	%	14,0	44,7	27,3	10,0	4,0	100
Eğitim Fak.	F	20	52	40	21	10	143
	%	14,0	36,4	28,0	14,7	7,0	100
Toplam	f	41	119	81	36	16	293
	%	14,0	40,6	27,6	12,3	5,5	100

Tablo 7 incelendiğinde Coğrafya Öğretmeni adaylarının %40,6'sının ailesinin aylık 501-1000 TL arasında (119), %27,6'sının aylık 1001-1500 TL arasında, %12,3'ü 1501-2000 TL arasında aylık gelire sahip oldukları görülmektedir. Aylık 2001 TL'nin üzerinde gelire sahip olanların oranı %5,5 iken, aylık 500 TL'nin altında gelire sahip olanların (41) oranı ise %14 olarak bulunmuştur. Coğrafya öğretmen adayları, kayıtlı oldukları program açısından, gelir gruplarına göre karşılaştırıldığında dağılımın bir birine çok yakın olduğu görülmektedir.

Ekonomik gelir düzeyi düşük aileler ve çocukları için devlet kurumlarında işe girmek ekonomik açıdan önemli bir rahatlama olarak düşünülmektedir. Öğretmenlik mesleği de bu amaca ulaşmada önemli yollardan biri olarak görülmektedir. Elde edilen bulgu da bu durumu açıklamaktadır.

Tablo 8’de Coğrafya Öğretmeni adaylarının %73,4’ünün genel liseden mezun oldukları (215) görülmektedir. Kayıtlı olunan programa göre mezun olunan lise türünde bazı farklılıklar dikkati çekmektedir. Tezsiz Yüksek Lisans programına kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarının %88’i genel liseden mezun iken, Eğitim Fakültesi coğrafya öğretmenliği programına kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarında bu oran %58’dir. Süper Lise olarak bilinen Yabancı Dil Ağırlıklı Liseden mezun olan 29 coğrafya öğretmeni adayının tamamı Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Programına kayıtlıdır. Her iki programda da Anadolu Lisesi Mezunu 4’er coğrafya öğretmeni adayı bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Coğrafya Öğretmeni adayları arasında Fen Lisesi mezunu olan yoktur.

Tablo 8: Coğrafya Öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türüne göre dağılımı									
Program		Mezun Olunan Lise Türü							Toplam
		Genel Lise	Anadolu Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Süper Lise	Meslek Lisesi	Çok Programlı Lise	Diğer	
Tezsiz Y.L.	f	132	4	4	0	2	5	3	150
	%	88,0	2,7	2,7	0	1,3	3,3	2,0	100
Eğitim Fak.	F	83	4	11	29	4	10	2	143
	%	58,0	2,8	7,7	20,3	2,8	7,0	1,4	100
Toplam	f	215	8	15	29	6	15	5	293
	%	73,4	2,7	5,1	9,9	2,0	5,1	1,7	100

Bu bulgu Türkiye’deki öğrenim basamakları arasında uygulanan geçiş sistemi, mesleklerin toplum nezdinde ki statüsü ve ekonomik getirisi ile ilişkilendirilebilir. İlköğretim sonrası başarılı öğrenciler sınavla öğrenci alan Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen lisesi ve Anadolu liselerini tercih etmektedirler. Bunlardan sonraki başarılı grup ise günümüzde yürürlükten kaldırılan Yabancı Dil Ağırlıklı liselere (Süper lise) devam etmektedir. Buradaki başarı durumu Ortaöğretim sonrası Yüksek Öğretime geçişte uygulanan sınav sonuçlarına da yansımaktadır. Fen Lisesi ve Anadolu Liselerinin başarılı öğrencileri üniversite sınavında yüksek puan almayı gerektiren bölümlere yerleşirken, Genel Liselerden mezun olan Başarılı öğrencilerde orta düzeyde puanlar ile

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

yerleşilebilen Fen Edebiyat Fakülteleri veya Eğitim Fakültelerini tercih edebilmektedir.

Tablo 9: Coğrafya Öğretmeni adaylarının ortaöğretim başarı puanlarına göre dağılımı								
Program		Ortaöğretim Başarı Puanları						Toplam
		- 2,50	2,51- 3,00	3,01- 3,50	3,51- 4,00	4,01- 4,50	4,51- 5,00	
Tezsiz Y.L.	f	11	32	37	33	29	8	150
	%	7,3	21,3	24,7	22,0	19,3	5,3	100
Eğitim Fak.	f	0	9	20	32	51	31	143
	%	0	6,3	14	22,4	35,7	21,7	100
Toplam	f	11	41	57	65	80	39	293
	%	3,8	14	19,5	22,2	27,3	13,3	100

Coğrafya Öğretmeni adaylarının ortaöğretim başarı puanlarına göre dağılımı tablo 9’da verilmiştir. Orta öğretim başarı puanları açısından en büyük grup %27 ile başarı puanı 4,00-4,50 arasında olanlardır. Bunu %22,2 ile başarı puanı 3,51-4,00 olanlar ve %19,5 ile 3,01-3,50 arasında başarı puanına sahip olanlar izlemektedir. Kayıtlı olunan programa göre orta öğretim başarı puanları açısından coğrafya öğretmeni adayları karşılaştırıldığında bazı farklılıklar dikkati çekmektedir. Orta öğretim başarı puanı 4,00-4,50 arasında olan 80 coğrafya öğretmenin 51’i Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği programına kayıtlı iken 29’u Tezsiz Yüksek Lisans Programına kayıtlıdır. Orta öğretim başarı puanı 2,50 ve daha altı grupta yer alan 11 coğrafya öğretmenin tamamı Tezsiz Yüksek Lisans programına kayıtlıdır.

Elde edilen bu bulgu programların Üniversiteye yerleşme puanları arasındaki farklılıkla ilişkilendirilebilir. Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Programlarının taban puanları Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümlerine nazaran daha yüksektir. Ortaöğretimde daha başarılı olan öğrencilerin Üniversiteye giriş sınavlarında daha yüksek

puan almaları ve Eğitim Fakülteleri Coğrafya Öğretmenliği Programlarına yerleşme şansları da daha yüksektir.

Tablo 10: Coğrafya Öğretmeni adaylarının lisans öğrenimlerini yaptıkları programın ÖSS tercih listesindeki sırasına göre dağılımı

Program		Tercih Sırası				Toplam
		1-5	6-10	11-15	16-+	
Tezsiz Y.L.	f	78	36	24	12	150
	%	52	24	16	8	100
Eğitim Fak.	F	67	33	27	16	143
	%	46,9	23,1	18,9	11,2	100
Toplam	f	145	69	51	28	293
	%	49,5	23,5	17,4	9,6	100

Tablo 10'a göre Coğrafya Öğretmeni adaylarının %49,5'inin lisans öğrenimlerini yaptıkları Eğitim Fakültesi Coğrafya öğretmenliği ya da Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü ÖSS tercih listelerinin ilk 5 sırası içindedir. %23,5'nin 6-10 arasında, %17,4'ünün 11-15 arasında, %9,6'sının ise 16 ve daha yukarı tercihleri arasında yer almıştır. Bu özellik açısından kayıtlı olunan programa göre coğrafya öğretmeni adayları arasında önemli bir benzerlik söz konusudur.

Tablo 11: Coğrafya öğretmeni adaylarının üniversiteye yerleşmede Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği/Fen Ed. Fakültesi Coğrafya Bölümünü tercih etme nedenlerine göre dağılımı

Program		Tercih Nedeni				Toplam
		Coğrafyaya olan ilgi	Öğretmen olma isteği/ Öğretmenliğe olan ilgi	ÖSS puanı	Diğer	
Tezsiz Y.L.	f	68	25	51	6	150
	%	45,3	16,7	34	4	100
Eğitim Fak.	f	51	33	51	8	143
	%	35,7	23,1	35,7	5,5	100
Toplam	f	119	58	102	14	293
	%	40,5	19,9	34,8	4,7	100

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Tablo 11’de coğrafya öğretmeni adaylarının üniversiteye yerleşmede (kayıtlı oldukları programa göre) Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği ya da Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünü tercih etme nedenlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Buna göre coğrafya öğretmeni adaylarının %40,5’inin tercihlerinde coğrafyaya olan ilgileri birinci sırada etkili olmuştur. Eğitim Fakültesine kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarının %23,1’i için coğrafya öğretmenliği programını tercih etmede öğretmenliğe olan ilgi, Tezsiz Yüksek Lisans Programına kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarının %16,7’si için Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünü tercih etmede coğrafya öğretmeni olma isteği birinci sırada neden olarak görülmüştür. Coğrafya öğretmeni adaylarının %34,8’inin tercihlerinde ÖSS puanlarının bu bölümü kazanmalarına yeterli olmasını birinci neden olarak göstermesi ve her iki program için bu nedenin aynı sayıda (51) öğretmen adayı tarafından neden olarak gösterilmiş olması oldukça manidardır. Özey (1998;222)’ in 1997–98 öğretim yılın da yapmış olduğu araştırmada da Üniversitelerin Coğrafya Bölümü ve Coğrafya Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim gören öğrencilerin %72’si isteyerek, %28’i ise tercih hatası neticesinde, ilgili birimlere yerleştikleri ifade edilmektedir. Elde edilen bulgu Ortaöğretimden Üniversiteye geçiş sistemin getirdiği bir sonuçtur. Sistem öğrencilerin istemedikleri bir bölümde okumalarını zorunlu kılmıştır.

Tablo 12: Coğrafya öğretmeni adaylarının üniversiteye yerleşmede yapmış oldukları tercih listesinde yer alan ilk öğretmenlik programına göre dağılımı								
Program		ÖSS Tercih Listesinde Yer Alan İlk Öğretmenlik Programı						Toplam
		Coğrafya	Tarih	T.D. v e Edebiyatı	Türkçe	Sosyal Bilgiler	Diğer	
Tezsiz Y.L.	f	63	6	25	8	19	3	124
	%	50,8	4,8	20,2	6,5	15,3	2,4	100
Eğitim Fak.	F	45	1	42	43	2	10	143
	%	31,5	,7	29,4	30,1	1,4	7	100
Toplam	f	108	7	67	51	21	13	267
	%	40,4	2,6	25,1	19,1	7,9	4,9	100

Coğrafya öğretmeni adaylarının üniversiteye yerleşmede coğrafya ya olan ilgi nedeniyle coğrafyayı tercih edenler ile öğretmenlik tercihleri arasında coğrafya öğretmenliğini ilk sırada tercih edenlerin oranı aynıdır. Bu durum araştırmaya katılan coğrafya öğretmeni adaylarının %40'ının çok bilinçli olarak Coğrafya Bölümü ya da Coğrafya Öğretmenliğini tercih etmişlerdir şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 12 incelendiğinde coğrafya öğretmeni adaylarının %40,4'ü üniversiteye yerleşmede yapmış oldukları tercih listesinde öğretmenliğe ilişkin ilk tercih olarak coğrafya öğretmenliğini yazdıkları görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği %25,1'inin, Türkçe Öğretmenliği ise %19,1'inin öğretmenliğe ilişkin ilk tercihi olmuştur. Kayıtlı olunan programa göre öğretmenliğe ilişkin ilk tercihler açısından belirgin farklılıklar söz konusudur. Tezsiz yüksek lisans programına kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarının %50,8'i ilk öğretmenlik tercihi olarak coğrafyayı seçerken bu oran eğitim fakültesi kayıtlı olanlarda %31,5'e düşmektedir. Eğitim fakültesine kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarının %30,1'i ilk tercih olarak Türkçe Öğretmenliğini, %29,4'ü ise Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğini ilk tercih olarak yaptıklarını ifade etmişlerdir. Tezsiz yüksek lisans programına kayıtlı coğrafya öğretmeni adayları arasında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğini ilk öğretmenlik tercihi olarak yapanların oranı %20,2 iken, %15,3'ü Sosyal Bilgiler öğretmenliğinden yana ilk öğretmenlik tercihlerini yapmışlardır. Öğretmenliğe ilişkin ilk tercihlerde görülen bu farklılaşma, ÖSS'de alınan puanlara ve o dönemde yapılan öğretmen atamalarının alanlara göre dağılımına bağlanabilir.

Tablo 13: Coğrafya Öğretmeni adaylarının kendilerini coğrafyanın bölümleri içerisinde daha yeterli hissettikleri alana göre dağılımı

Program		Kendilerini Daha Yeterli Hissettikleri Alan				Toplam
		Fiziki Coğrafya	Beşeri Coğrafya	Ekonomik Coğrafya	Bölgesel Coğrafya	
Tezsiz Y.L.	f	55	76	8	11	150
	%	36,7	50,7	5,3	7,3	100
Eğitim Fak.	F	58	66	7	11	143
	%	40,6	46,2	4,9	7,7	100
Toplam	f	114	142	15	22	293
	%	38,9	48,5	5,1	7,5	100

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Tablo 13’de Coğrafya Öğretmeni adaylarının kendilerini coğrafyanın hangi alanında daha yeterli hissettiklerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Buna göre Coğrafya Öğretmeni adaylarının %48,5’i kendilerini diğer alanlara nazaran Beşeri Coğrafya alanında daha yeterli hissettiklerini ifade etmişlerdir. %38,9’u ise Fiziki Coğrafya alanında kendilerini daha yeterli hissetmektedirler. Bölgesel Coğrafya (7,5) ve Ekonomik Coğrafya (5,1) alanında kendini daha yeterli hissedendenlerin oranının ise Beşeri ve Fiziki Coğrafya ya oranla oldukça düşük olduğu görülmektedir. Coğrafya Öğretmeni adaylarının kayıtlı oldukları programlar açısından duruma bakıldığında oranların genel dağılıma yakın olduğu söylenebilir.

**Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine
Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular**

Tablo 14: *Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları*

	N	En Düşük		En Yüksek		\bar{x}	Ss
		Alınabilecek	Alınan	Alınabilecek	Alınan		
Sevgi	293	22	30	110	109	87,67	14,13
Değer	293	8	21	40	38	33,23	2,95
Uyum	293	5	7	25	25	19,73	3,83
Genel	293	35	67	175	167	140,64	18,66

Tablo 14’de coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puan ortalamalarının (\bar{x}) 140,64 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 175 olduğu düşünülürse alınan bu puanın yüksek olduğu söylenebilir. Ölçeğin sevgi, değer ve uyum alt boyutlarına ilişkin tutum ortalamalarının da aynı şekilde alınabilecek en yüksek puanlara yakın olduğu görülmektedir. Buna göre coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Bireyin mesleki başarısında etkili olan faktörlerden biride mesleğe yönelik olarak sahip olduğu tutumlardır. Bu bağlamda elde edilen bu bulgu, Coğrafya Öğretmeni adaylarının içinde yer aldıkları hizmet öncesi eğitim sürecinin oldukça olumlu geçtiğini göstermektedir.

Çünkü araştırmaya katılan Coğrafya Öğretmeni adaylarından sadece %19,9' u okudukları bölümü seçmelerinde öğretmenlik mesleğine olan ilgilerini neden olarak göstermişlerdir.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamalarının cinsiyete göre t-testi sonuçları tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 15: Coğrafya Öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkeni açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin t testi

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Sevgi	Kadın	130	91,43	13,33	291	4,18	,00
	Erkek	163	84,67	14,06			
Değer	Kadın	130	33,97	2,70		3,93	,00
	Erkek	163	32,64	3,01			
Uyum	Kadın	130	20,26	3,76		2,13	,03
	Erkek	163	19,30	3,84			
Toplam	Kadın	130	145,67	17,49		4,24	,00
	Erkek	163	136,62	18,64			

Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(291)}=4,24$, $p<,05$]. Kadın Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ($\bar{x} = 145,67$), erkek coğrafya öğretmeni adaylarına göre ($\bar{x} = 136,62$) daha olumludur. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların sevgi, değer ve uyum alt boyutlarında da bayan coğrafya öğretmenlerinin tutum puan ortalamaları erkeklere nazaran daha yüksek çıkmıştır. Başka bir ifadeyle öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarda coğrafya öğretmeni adayları için cinsiyetin bir faktör olduğu söylenebilir. Bu sonucun çıkmasında, toplum nezdinde öğretmenlik mesleğinin kadınlar için oldukça uygun bir meslek olarak görülüyor olması etkili olmuş olabilir. Kadınlar Öğretmenlik mesleğini kendileri için daha uygun gördüklerinden, mesleğe ilişkin daha üst düzeyde olumlu tutum geliştirmiş olabilirler.

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

İlgili literatürde benzer ve farklı bulgular görülmektedir. Örneğin, Alım ve Bekdemir (2006)'in yapmış oldukları çalışmada coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyet bir faktör olarak bulunmamıştır. Fakat farklı alanlardaki öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarına ilişkin yapılan bazı araştırmalarda (Sözer,1996; Kaya ve Büyükkasap, 2005; Baykara Pehlivan, 2008; Köğçe, Aydın ve Yıldız, 2009) cinsiyetin faktör olduğu, bazı araştırmalarda (Seferoğlu, 2004) ise faktör olmadığına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamalarının kayıtlı olunan programa göre t-testi sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16: Coğrafya Öğretmeni adaylarının kayıtlı olunan program değişkeni açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin t testi

	Program	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Sevgi	Tezsiz YL	150	88,61	13,07	291	1,16	,24
	Eğitim Fak.	143	86,69	15,14			
Değer	Tezsiz YL	150	33,39	2,90		,93	,34
	Eğitim Fak.	143	33,06	3,00			
Uyum	Tezsiz YL	150	20,06	3,36		1,54	,12
	Eğitim Fak.	143	19,37	4,24			
Toplam	Tezsiz YL	150	142,07	16,85		1,34	,17
	Eğitim Fak.	143	139,13	20,34			

Coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları kayıtlı olunan programa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(291)}=1,34$, $p>,05$]. Coğrafya öğretmeni adaylarının Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puan ortalamalarına bakıldığında Tezsiz Yüksek lisans Programına kayıtlı coğrafya öğretmeni adaylarının tutum puan ortalamalarının ($\bar{x}=142,07$), Eğitim Fakültesi Coğrafya öğretmenliği Programına kayıtlı olanların tutum puan ortalamalarından ($\bar{x}=139,13$) yüksek olduğu görülmektedir. Fakat bu istatistiksel olarak

anlamli bulunmamıştır. Aynı durumun, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun sevgi, değer ve uyum alt boyutları için geçerli olduğu görülmektedir. Alım ve Bekdemir (2006) ve Gürbüz ve Kışoğlu (2007)'nin çalışmaları da öğretmen adaylarının kayıtlı oldukları programın onların mesleğe yönelik tutumlarını etkilemediği bulgusu vardır.

Coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamalarının kayıtlı olunan programın uygulanış biçimine (4+1 - 3,5+1,5 - 5) göre dağılımı Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Coğrafya öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamalarının kayıtlı olunan programın uygulanış biçimine (4+1 - 3,5+1,5 - 5) göre dağılımı

			N	\bar{x}	Ss
Sevgi	Tezsiz Y L	4+1 yıl	150	88,61	13,07
		3,5+1,5 yıl	98	85,42	14,40
	Eğitim Fak.	5 yıl	45	89,44	16,46
		Toplam	293	87,67	14,13
Değer	Tezsiz Y L	4+1 yıl	150	33,39	2,90
		3,5+1,5 yıl	98	32,67	3,17
	Eğitim Fak.	5 yıl	45	33,93	2,40
		Toplam	293	33,23	2,95
Uyum	Tezsiz Y L	4+1 yıl	150	20,06	3,36
		3,5+1,5 yıl	98	18,81	4,18
	Eğitim Fak.	5 yıl	45	20,60	4,16
		Toplam	293	19,73	3,83
Genel Tutum	Tezsiz Y L	4+1 yıl	150	142,7	16,85
		3,5+1,5 yıl	98	136,9	19,65
	Eğitim Fak.	5 yıl	45	143,97	21,18
		Toplam	293	140,64	18,66

Tablo 17'de görüldüğü gibi, coğrafya öğretmeni adaylarının kayıtlı olunan programın uygulanış biçimine (4+1 - 3,5+1,5 - 5) göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ortalamaları hem genel tutum puanlarında hem de alt boyutlarda birbirine oldukça yakın değerler almıştır. Buna karşılık Eğitim Fakültesi 3,5+1,5 programına kayıtlı olanların ortalamaları diğerlerine oranla düşük, Eğitim Fakültesi 5 yıllık programa kayıtlı Coğrafya öğretmeni adaylarının puan ortalamaları ise

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

diğerlerinden yüksek çıkmıştır. Bu farklılıkların anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analiziyle (Anova) incelenmiş ve sonuçlar Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanlarının kayıtlı olunan programın uygulanış biçimine (4+1 - 3,5+1,5 – 5) göre ANOVA sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Sevgi	Gruplar	767,51	2	1083,42	3,15	,14	-
	Gruplar içi	57532,68	290	343,25			
	Toplam	58300,19					
Değer	Gruplar	56,60	2	28,30	3,29	,03	5 - 3,5+1,5
	Gruplar içi	2488,14	290	8,58			
	Toplam	2544,75					
Uyum	Gruplar	132,87	2	66,43	4,64	,01	5 - 3,5+1,5 4+1 -
	Gruplar içi	4150,82	290	14,31			
	Toplam	4283,70					
Genel Tutum	Gruplar	2166,85	2	1083,42	3,15	,04	5 - 3,5+1,5 4+1 -
	Gruplar içi	99544,51	290	343,25			
	Toplam	101711,4					

Analiz sonuçları, Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında kayıtlı olunan programın uygulanış biçimine (4+1 - 3,5+1,5 – 5) göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-290)}=3,15$, $p<,05$]. Aynı değişken açısından, Coğrafya Öğretmeni adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının sevgi alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmazken, Değer [$F_{(2-290)}=3,29$, $p<,05$] ve Uyum [$F_{(2-290)}=4,64$, $p<,05$] alt boyutunda görülen fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi programlar arasında olduğunu görmek için LSD testi yapılmıştır. Genel tutumda 5 yıllık program ile 3,5+1,5 yıllık program arasında ($p=0,04$) 5 yıllık program lehine ve 4+1 yıllık program ile 3,5+1,5 yıllık program arasında ($p=0,04$) 4+1 yıllık program lehine olduğu anlaşılmıştır. Uyum alt boyutunda yine 5 yıllık program ile 3,5+1,5 yıllık program arasında ($p=0,01$) 5 yıllık program lehine ve 4+1 yıllık program ile 3,5+1,5 yıllık program arasında ($p=0,01$) 4+1 yıllık program lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Değer alt boyutunda ise 5 yıllık

program ile 3,5+1,5 yıllık program arasında ($p=0,03$) 5 yıllık program lehine olduğu anlaşılmıştır.

Bu farklılaşma, beş yıl boyunca Eğitim Fakültesi bünyesinde öğrenim görmek Coğrafya Öğretmeni adaylarını duyuşsal anlamda mesleğe yönelik olarak daha iyi hazırlamış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda 3,5+1,5 yıllık Eğitim Fakültesi programının ise bu bağlamda çok da iyi sonuçlar vermediğini göstermektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Coğrafya Öğretmeni adaylarının bazı profil özelliklerini ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma için toplanan verilerin analizi ile elde edilen bulguların yorumlanması neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Coğrafya Öğretmeni adayları içerisinde erkek adayların sayısı bayanlardan fazladır. Coğrafya Öğretmeni adayları veya öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmalarda (Özey, 1998; Alım ve Bekdemir, 2006; Sezer, 2009; Aladağ, 2003) da benzer bulgular söz konusudur. Başka bir ifadeyle üniversitelerin Coğrafya Bölümlerini veya Coğrafya Öğretmenliğini Anabilim Dallarını tercih edenler arasında erkeklerin oranı daha fazladır.

Coğrafya Öğretmeni adayları daha çok sırasıyla, ilçe, il ve büyük şehirlerde ikamet eden ailelerin (%78,8) çocuklarından oluşmaktadır.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının çoğunun anne ve babaları ilkokul derecesinde eğitim düzeyine sahiptir. Fakat anne eğitim düzeyi okur-yazar olmayanların oranı göz ardı edilemeyecek kadar %17,7 fazladır. 2008 yılı ADNKS verilerine göre Türkiye nüfusu içerisinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranının %7,67 olduğu düşünülürse bu sonuç daha da dikkat çekicidir.

Anne mesleği ev hanımı olan Coğrafya Öğretmeni adaylarının oranı oldukça yüksektir (%91,1). Baba mesleği olarak en büyük grup baba mesleğini emekli olarak ifade edenlere aittir. Bundan sonra sırasıyla çiftçi, işçi, serbest meslek ve memur olanlar gelmektedir.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının yarıdan fazlası aylık geliri 1000 TL'nin altında olan ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Ailesinin aylık

*COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

geliri 2000 TL'nin üzerinde olan Coğrafya Öğretmeni adayının oranı ise sadece %5,5'dir. Ülkemizde dört kişilik bir ailenin açlık sınırının 1000 TL'ye yaklaştığı, yoksulluk sınırının ise 2000TL'nin üzerinde olduğu (www.turkis.org.tr, 2010) düşünüldüğünde, Coğrafya Öğretmeni adaylarının gelir düzeyleri düşük ailelerin çocuklarından oluştuğu söylenebilir.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ü Genel Lise mezunudur. Başka bir ifadeyle, Üniversitelerin Coğrafya Öğretmenliği ya da Coğrafya Bölümlerini daha çok Genel Lise mezunu öğrencilerin tercih ettiği söylenebilir.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının Ortaöğretim başarı durumlarının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Programlara göre bir karşılaştırma yaptığımızda Eğitim Fakültesi programına kayıtlı Coğrafya Öğretmeni adaylarının Ortaöğretim başarı puanlarının biraz daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Üniversiteye yerleşmede programların giriş puanları da bu durumu yansıtmaktadır. Her iki programın tavan ve taban puanlarında Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği lehinde önemli bir fark söz konusudur.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının yaklaşık yarısı üniversiteye yerleşmede ilk beş tercihleri içerisinde yer alan bir programa yerleşmişlerdir. Her iki program için oranlar bir birine yakındır.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının Coğrafya Bölümü ya da Coğrafya Öğretmenliği programlarını tercih etme nedenleri arasında birinci sırayı coğrafyaya olan ilgileri gelmektedir. Fakat katılımcıların %34,8'inin ilgili programa yerleşmede ÖSS puanlarının bu programa yerleşmelerine yeterli olmasını tercih nedeni olarak göstermesi de üzerinde durulması gereken bir husustur. Böyle bir durum özellikle öğrenciliğin ilk yıllarında mecburiyetten geldikleri bir bölümü okuyor oldukları için öğrencilerin derslere olan ilgilerini azaltabilir. Eğer öğrenciler, İlerleyen süreçte üniversitede coğrafya okumayı kendilerine kabul ettiremezler ise bu durum onlar için hem derslerde hem de mesleki hayatta başarısızlığa sebep olabilir.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının yarıdan fazlası, üniversiteye yerleşmede öğretmenliğe ilişkin ilk tercih olarak Coğrafya Öğretmenliği dışında başka bir alanı tercih etmiştir. Bu alanlar içinde Türk Dili ve

Edebiyatı Öğretmenliği ilk sırayı alırken, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ikinci ve üçüncü sırada yer almıştır.

Araştırmaya katılan Coğrafya Öğretmeni adaylarının yaklaşık yarısı kendilerini coğrafyanın diğer alanlarına nazaran Beşeri Coğrafya alanında daha yeterli hissetmektedirler. İkinci sırada ise fiziki coğrafya gelmektedir.

Coğrafya Öğretmenliğine kaynak teşkil eden İki farklı Program olarak Görülen Üniversitelerin Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği ABD son sınıfına ve Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü mezunu olup Tezsiz Yüksek Lisans Programına kayıtlı Coğrafya Öğretmeni adayları bazı profil özellikleri açısından karşılaştırdığında; mezun olunan lise türü, Ortaöğretim başarı düzeyi ve ÖSS tercih listesinde yer alan ilk öğretmenlik programı dışındaki tüm özellikler açısından bir birine çok benzemektedir. Bu iki özellikte görülen farklılık ise üniversiteye yerleşmede esas alınan programların taban ve tavan puanlarından kaynaklanmaktadır.

Araştırmaya katılan Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuç tutumun sevgi, değer ve uyum alt boyutları için de geçerlidir. Bu sonuç coğrafya öğretmeni adaylarının mesleği icra aşamasında verimlilik için gerekli olan önemli şartlardan birine sahip olduklarını göstermektedir.

Bayan Coğrafya Öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanları erkeklere oranla daha yüksektir.

Coğrafya Öğretmeni adaylarının Eğitim Fakültesi veya Tezsiz Yüksek Lisans programına kayıtlı olmaları öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını farklılaştırmamaktadır. Fakat kayıtlı oldukları programın uygulanış biçimine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında farklılık söz konusudur. Beş yıllık Eğitim Fakültesi Programına kayıtlı olan Coğrafya Öğretmeni adaylarının Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları en yüksek çıkarken, 3,5+1,5 şeklinde uygulanan Eğitim Fakültesi Programına kayıtlı olanların tutum puan ortalamaları en düşüktür. Türkiye’de Ortaöğretime öğretmen yetiştirmede uygulanan 3,5+1,5 programına ilişkin bazı zorlukların yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle Atatürk ve Çanakkale 18 Mart

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Üniversitelerinde 3,5+1,5 programları sonlandırılarak 5 yıllık Eğitim Fakültesi programına geçilmiştir. Ulaşılan bu sonuç programın olumsuz yönlerinden biri olarak da değerlendirilebilir. Aynı zamanda Ortaöğretime öğretmen yetiştirme de Eğitim Fakültelerinin önemini ortaya koyma açısından da önemli bir bulgudur.

Bu sonuçlar ışığında, Coğrafya Öğretmeni yetiştirmede uygulanan 3,5+1,5 programı uygulamasından vazgeçilmeli ve Coğrafya Öğretmeni yetiştirmeye Eğitim Fakültesi bünyesinde devam edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aladağ, C. (2003). *Orta Öğretimde Coğrafya Öğretmeni Profili ve Öğretmen Görüşleri Işığında Müfredat Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi oysal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Alım, M. ve Bekdemir, Ü. (2006). *Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*, Milli Eğitim, Sayı:172; 263-275.
- Baykara Pehlivan, K. (2008). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Aralık 2008, ss. 151-168.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (8. Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çetin, Ş. (2006). *Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması)*, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:18, s:28-37.
- Dalgan, Z. (1998). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin İş Tatmini ve Öğretmen Tutumlarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. İstanbul.
- Derman, A., Özkan, E., Gödek Altuk, Y. ve Mülazımoğlu, İ. E. (2008). *Kimya Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*,

- Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 2, (2008), (113-127).
- Doğanay, H. (1997). *Coğrafya'ya Giriş 1*, İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Eskicumalı, A. (2002). Eğitim, Öğretim ve Öğretmelik Mesleği, Y. Özden (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (1-31), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Freedman, J.L., Sears, D.O. ve Carlsmith, J.M. 1989, *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Gürbüz, H., & Kışoğlu, M. (2007). *Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Fen Edebiyat ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları (Atatürk Üniversitesi Örneği)*, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt-Sayı:9-2, 71-83.
- Hacıoğlu, F. Ve Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik Uygulamaları*, Ankara: Alkım Yayınları.
- Hoşgörür, V., Kılıç, Ç., ve DüNDAR, H. (2002). *Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları* M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl : 2002, Sayı 16, Sayfa 91-100.
- Karasar, N. 2008, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (18. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. ve Büyükkasap, E. (2005). *Fizik Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin profilleri Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Endişeleri: Erzurum Örneği*, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:13, No:2,S:367-380.
- Köğce, D., Aydın, M., Yıldız, C. (2009). *Birinci ve Dördüncü Sınıf Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması*, I. Uluslar Arası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 Mayıs 2009 Çanakkale.
- Özey, R. (1998). *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*, İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.

**COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BAZI PROFİL ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

- Seferoğlu, S. S. (2004). *Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe Yönelik Tutumları*, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). *Türkiye’de Öğretmenlik Tutumları*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, Sayfa: 137-146
- Sezer, A. (2009). *Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Amaçlı İnterneti Kullanma Durumları*, I. Uluslar Arası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 Mayıs 2009, Çanakkale.
- Sözer, E. (1996). *Üniversitede Öğrenim Gören Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*, Anadolu Üniversitesi eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, Eskişehir.
- Şenel, E.A. (1999). *Öğretmenlik sertifikası programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına öğretim uygulamalarının etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Tezbaşaran, A.A. 1997, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tuik, 2010, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Nüfus Sayımı Sonuçları 2009*, T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, sayı: 15 (www.tuik.gov.tr, 12,02,2010).
- Yüksel, S. 2004, *Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Etkisi*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 2004, 355-379
- www.turkis.org.tr (2010). Şubat 2010 Açlık ve Yoksulluk Sınırı, Türk-İş Haber Bülteni, Erişim: 11.03.201